

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

گونه‌های مناسب شیت ماسه‌های روان مراتع کرمسیری؛ برشنگ

۱۴۱۶

ریخت‌شناسی

برشنک (*Pennisetum divisum*) گیاهی چندساله، علفی یا بوته‌ای در قاعده به فرم پشته‌ای به ارتفاع یک متر، قطر تاج ۷۰-۵۰ سانتی‌متر، گاهی بیش از دو متر، ساقه‌های زیرزمینی چوبی و رونده، ساقه‌ها زانودار بالارونده، اغلب چوبی به رنگ سبز کلمی بدون کرک و با انشعابات زیاد، برگ‌ها نیز سبز کلمی به طول ۱۵ سانتی‌متر، گل‌آذین سنبله استوانه‌ای متراکم به طول تا ۱۲ سانتی‌متر، کم‌رنگ یا ارغوانی، سنبلچه‌ها به طول ۸ میلی‌متر.

گستره رویشی

جنوب کشور، به‌طور عمده در ناحیه رویشی صحارا-سندی و با گستره کمتر در ناحیه رویشی ایرانی-تورانی

فیزیوگرافی و توپوگرافی

شامل تیپ اراضی به‌صورت دشتی تپه‌های شنی کوتاه و کم‌ارتفاع اغلب کمتر از یک متر، دامنه ارتفاعی بین ۲۰ تا ۱۱۰۰ متر، در ارتفاعات تا حدود ۷۰۰ متر با تراکم بیشتر، عموماً با شیب کم، اغلب کمتر از ۱۰ درصد

اقلیم رویشی و ویژگی‌های اقلیمی منطقه پراکنش

شامل اقلیم‌های: خشک بیابانی، نیمه‌خشک گرم و در سطوح کمتر فراخشک گرم

بارندگی: متوسط بارندگی سالانه ۱۵۰ تا ۳۰۰ میلی‌متر، در عرض‌های جغرافیایی پایین‌تر رطوبت نسبی هوا بیشتر و گاهی با بارندگی‌های ناپایدار تابستانه

حرارت: متوسط درجه‌حرارت سالانه ۲۲ تا ۲۵ و حداکثر درجه‌حرارت مطلق بیشتر از ۵۰ درجه سانتیگراد. دما به‌ندرت به زیر صفر می‌رسد و پدیده یخبندان بسیار نادر است.

خاک: نیمه‌عمیق تا عمیق، بافت به‌طور عمده بسیار سبک (شنی لومی شنی، رسی) بدون شوری و قلیائیت

فنولوژی

شروع رشد رویشی اواخر دی، گل‌دهی اوایل فروردین، رسیدن

بذر اواخر اردیبهشت تا اوایل خرداد، ریزش بذر ۱۵ تا حداکثر ۲۰ روز بعد است. با افزایش دما رکود تابستانه، با کاهش دما از اواسط شهریور شروع رشد دوباره، عموماً اواسط مهر بار دیگر به گل نشسته و در آبان بذر می‌دهد.

تکثیر

✓ کشت مستقیم بذر آن با

توجه به شرایط اقلیمی نامساعد رویشگاه‌ها،

کمبود بارندگی و درجه‌حرارت زیاد، معمولاً

موفق‌آمیز نیست و روش‌های غیرمستقیم مانند نهال‌کاری و یا

استفاده از نشاء ریشه‌دار توصیه شده است.

- ✓ تجدیدحیات از طریق بذر و ریزوم و به‌طور عمده غیرجنسی است. تجدیدحیات از طریق بذر بسیار محدود و منحصر به سال‌هایی است که علاوه بر کل سال، در فروردین نیز بارندگی مناسب باشد.
- ✓ وزن هزاردانه بذر ۷۴/۲ گرم و قوه نامیه حدود ۴۰ درصد است.
- ✓ بهترین زمان جمع‌آوری بذر اواسط تا اواخر اردیبهشت است.

ویژگی‌ها و کاربرد

✓ ایجاد رویشگاه

از گندمیان مهم گرمسیری فصل رشد گرم با فرم بیولوژیک چمنی است که به‌طور عمده به‌صورت گونه غالب و در مواردی گونه همراه، رویشگاه‌های مرتعی وسیعی را به‌ویژه در تپه‌های شنی کوتاه و کم‌ارتفاع بوجود می‌آورد.

✓ مقاومت زیاد به خشکی و چرای شدید

ریزوم‌های قوی رونده و طویل گیاه که طول آنها تا چندین متر می‌رسد، موجب تجدیدحیات عالی و مقاومت شدید و چشمگیر به چرای دام در دمای زیاد محیط و خشکی و خشک‌سالی می‌شود. همچنین، از مناسب‌ترین گیاهان در جلوگیری از فرسایش بادی به‌ویژه حرکت شن‌های روان محسوب می‌شود.

✓ تولید علوفه

جثه بزرگ و تولید علوفه زیاد و زمان بهره‌برداری به‌نسبت طولانی نیز از دیگر ویژگی‌های بارز این گونه است، به‌طوری‌که با مدیریت صحیح و مناسب، علاوه بر پاییز مدتی در بهار و زمستان نیز می‌توان از آن بهره‌برداری کرد. چندان خوش‌خوراک نیست و قسمت سبز آن به تعلیف دام‌ها می‌رسد، اما به‌صورت خشک چندان مورد رغبت نیست و عموماً چرا نمی‌شود. ارزش رجحانی آن برای شتر بیشتر است، ولی سایر دام‌ها به‌ویژه گاو و بز نیز از آن استفاده می‌کنند.

✓ تثبیت ماسه‌های روان مراتع گرمسیری

گیاهی است حفاظتی و علوفه‌ای که می‌توان از آن علاوه بر

گونه‌های مناسب تثبیت ماسه‌های روان مراتع گرمسیری؛ برشنک

تثبیت ماسه‌های روان، در اصلاح و توسعه مراتع گرمسیری در عرصه‌هایی با خاک‌های سبک استفاده کرد.

نشر آموزش کشاورزی

عنوان: گونه‌های مناسب تثبیت ماسه‌های روان مراتع گرمسیری؛ برشنک

ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسندگان: سعیده ناطقی، مهشید سوری

همکاران: مرتضی خداقلی، مهدی پورهاشمی، محمد متینی‌زاده، فاطمه عباسپور،

فیروزه حاتمی

نظارت بر تنظیم چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی

طراحی و صفحه‌آرایی: سبا سادات کرمانی پورباقایی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی - دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۳

مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی ۶۵۲۶۷ به تاریخ ۱۴۰۳/۰۱/۲۹ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱